

VRAGEN EN ANTWOORDEN VAN EEN HUMANIST

Joost Bonte

Geachte Heer Staatssecretaris voor Asiel en Migratie,
Geachte Francken Theo,

Misschien ben ik – ondanks verwoede pogingen – wel niet meer van deze tijd. Ik ben genoodzaakt om je beleid rond asiel en migratie te volgen via Twitter. Omdat ik niet snap hoe een mens een dergelijke complexe en gelaagde uitdaging kan bemeesteren in stukjes van 144 tekens (ik zit nu al aan meer dan het dubbele) nam ik me voor om eens te komen luisteren als de ‘Theo Francken road show’ ergens bij mij in de buurt was. ’t Werd Gent, aan de Rijksuniversiteit.

Een volle zaal, drie tegenbetogers en een platte inleiding waar opgeroepen werd om geweld te bestrijden met geweld: “Zijn zij (de mannen) in het licht van de conflicten in het Midden Oosten niet eerder bruikbaar op het front veeleer dan in onze asielcentra?”. En toen kwam jij – al of niet bewust – een half uur te laat binnen en onder een applaus dat me deed twijfelen of ik in een rocktempel terecht gekomen was dan wel op een lezing van een staatssecretaris in een aula. Soit.

Na een korte duiding van de avond, dat het een lezing was en geen debat, en een extra gewicht gevend door te vragen of er journalisten in de zaal waren, wist je me zelfs te bekoren door te zeggen dat we van mening konden verschillen: “beargumenteerde tegensprekelijkheid” is een bewijs van wijsheid.

Na een onzinnige inleiding over het feit dat muren en hekken mensen tegenhouden (ze doen het niet volledig, ze houden enkel kinderen, ouderen en misschien vrouwen tegen en bezorgen werk en een fiks inkomen aan ‘omzeilexperten’ ofte mensensmokkelaars) begon je heel sterk met de analyse van de oorzaken/beweegredenen voor de huidige migratie- en asielcrisis. Hoewel ik in deze zelf het woord ‘crisis’ niet zou gebruiken maar eerder het begrip ‘fenomeen’ of ‘uitdaging’ maar andermaal: soit. Je deelde je analyse op in één endogene en drie exogene factoren. Die endogene – iets waarvan je letterlijk zei: ‘iets wat we onszelf hebben aangedaan’ – is een arrest van het Europees Hof in Straatsburg. Jamaa Hirsi vond dat als hij door een Europees schip uit de nood geholpen was hij dan ook op Europese bodem terechtgekomen was en dat push-backs dan ook zijn universele mensenrechten schonden en schaadden. Hij kreeg gelijk maar jij vindt dat de wet en de Europese Mensenrechten dan maar moeten aangepast worden en

je garandeerde ons dat je je uiterste best ging doen om dit arrest ongedaan te maken. Ik leid hieruit gewoon af dat jij een staatssecretaris bent die zich zal inspinnen om de Universele en Europese rechten van de mens in te perken. Dat je in de marge hiervan ook de NGO's, de waakhonden van de democratie en het kwaliteitsvol leven, een veeg uit de pan gaf omdat ze Hirsi en de andere 'opgevesten' bijstonden, leek me meer angstaanjagend dan kinderachtig. Alvast één iets waar wij van mening verschillen en waar we een andere, tegendraadse strijd in voeren.

De drie exogene redenen die je aangaf – redenen 'waar wij niks kunnen aan doen' – lijken me op zich even 'endogeen'. Dat de bevolkingsexplosie in Afrika gigantisch is kan toch voor een flink deel toegeschreven worden aan de katholieke kerk die zich blijft verzetten tegen elke vorm van geboorteregulering enerzijds en de pharmlobby die erin slaagt om haar medicijnen te verkopen (niet zozeer om ziektes uit te roeien dan wel om grote winsten te maken) anderzijds. Je tweede exo/endogene reden was die van de climate-change, de global warming. Bij mijn weten is dit voornamelijk het gevolg van zware industrieën in het Westen en de BRIC-landen en onze 'welvaartsbeleving', toch? Grote delen van Afrika hebben nu al te kampen met extreme droogte en een sterk inkrimpende landbouw als gevolg en dus een vloed-, vluchtgolf naar de steden. Hoe dan ook, wij kunnen er hen de schuld niet van geven, ik vind dit zelfs lafhartig. Ook hierin verschillen we van mening en staan we recht tegenover elkaar.

Je derde exogene reden plaatste je onder de noemer: oorlog en conflict. Zou het niet kunnen te maken hebben met het feit dat wij het continent nog steeds aan het leegroven zijn en er ook nog eens een gigantische afzetmarkt vinden voor onze wapens? Hebben wij die conflicten in hoofdzaak niet geëxporteerd naar ginder? Installeren en ondersteunen we niet die regimes die ons toelaten om 'winst' te maken? Eerlijkheid heeft haar rechten, hierin was je het meest genuanceerd.

Dat je de financiële ongelijkheid en negatieve herverdeling van lusten en lasten tussen noord en zuid niet aanhaalde vergeef ik je omdat dit absoluut niet paste binnen het 'verantwoordingspatroon' dat je schetste en misschien ook niet binnen het betoog van anderhalf uur dat je uitgestippeld had. Het lijkt mij nochtans een meer dan betekenisvolle vijfde endogene reden.

Kortom, uit je analyse zou moeten blijken dat het voornamelijk door ons toedoen is dat mensen op de vlucht slaan. Dat 95% van de vluchtelingen op het Afrikaans continent ronddoelt en amper 5 % op de rest van de wereld ware misschien wel een eerlijke en zinvolle overgang geweest naar je 'culpabiliserende' oplossingen. Je hebt geen enkel voorstel om de motieven/redenen/oorzaken om de migratiestroom in te dijken of aan te pakken naar voor gebracht. Je enige zoektocht, queeste ligt erin om mensen die op de vlucht zijn om hun lijf, leden en familie in veiligheid te brengen de toegang tot Vlaanderen/België te ontzeggen, bij voorkeur bij wet maar als het nodig is ook manu militari. Dit getuigt voor mij van een acuut gebrek aan empathie, humanistische reflexen en historisch besef.

Alhoewel, je gaf ook wel aan dat je geregeld ‘geraakt’ was door dossiers die je als staatsecretaris op je tafel kreeg, het siert je. Ik ga er van uit dat je weet dat er tijdens WO I meer dan een miljoen Belgen naar Nederland gevlucht zijn en zo een 250.000 naar Engeland. Bij het begin van WO II is een kwart van de bevolking op de vlucht geslagen (dat er hier ook een deel van naar Duitsland is gevlucht om er als (oorlogs)vrijwilliger aan de slag te gaan zal je ook wel bekend zijn). Waarom is het dan zo moeilijk om hier wat meer daadkracht aan de dag te leggen en solidariteit te prediken? Waarom kunnen/willen andere Europese landen zo veel meer dan wij? We werden door het ‘herhuisvestingsplan’ van Europa gevraagd om 4564 vluchtelingen op te vangen maar je onderhandelde tot we er maar voor 2.488 moesten zorg dragen en door jouw ‘doortastend’ beleid hebben we er nog maar een fractie van ‘gerelocaliseerd’. Waarom vind je het telkenmale een ‘overwinning’ als de cijfers van aanvragen en goedkeuringen zakken als je weet dat er nog steeds meer mensen op de vlucht slaan?

Dat je er in je discours telkenmale in slaagt om diegenen die vluchten voor de levensbedreigende en mensonterende omstandigheden waarin ze tegen hun wil moeten leven te bestempelen en af te schilderen als gevaarlijk, terroristen en verkrachters is intellectueel oneerlijk. Jij – en je partij – investeren meer in screening en veiligheid (lees: angstinductie) dan in opvang en zorg. Je gaat er prat op dat je het aantal plaatsen in gesloten asielcentra verdubbeld hebt. Een gesloten asielcentrum is niks meer of minder dan een gevangenis en jij vindt het te verdedigen dat mensen op vermoeden van het plegen van een misdrijf kunnen opgesloten worden. Willekeurige opsluiting is iets wat me steevast doet denken aan dictatoriale regimes en het boezemt me angst in (maar misschien is dat net je bedoeling).

Je eindigde je betoog met een aantal warrige verhalen over de dubbele nationaliteit en de conclusie dat er daar (voorlopig, volgens jou) niks aan te doen valt en over de moskeeën en hun opruiende imams waardoor erkenning uit den boze is.

Als humanist moet ik je zeggen dat ik het met niks eens was, tenzij over de redenen waarom er nu veel verpauperden naar Europa willen komen. Dat wij telkenmale aan de grondslag liggen van hun vluchtmotieven heb ik al uitgelegd en ik blijf er bij. Als democraat wil ik je een aantal pretentieloze beleidsaanbevelingen suggereren die tegemoet komen aan mijn mens- en maatschappijbeeld en wel rekening houden met de universele mensenrechten, op één na. En ik begin er mee, als atheïst.

1. Schaf de vrijheid van godsdienstbeleving af!

Toen men het recht op godsdienstvrijheid inschreef in de ‘universele verklaring van de rechten van de mens’ was er op dat moment eigenlijk maar sprake van een aantal monotheïstische openbarings-godsdiensten. België heeft intussen 6 erkende godsdiensten en daarnaast nog de

georganiseerde vrijzinnigheid als ..euh .. de 7de. Er staan geen Afrikaanse, Zuid-Amerikaanse en Oosterse bij. De manier waarop en waarom men de ene godsdienst erkent en de andere niet, getuigt van wereldlijke kennis noch democratische besluitvorming en weging. Het neigt naar favoritisme en de macht van het getal en is bijgevolg zeer arbitrair, iets wat haaks staat op de UVRM, toch? Omdat we er nooit zullen in slagen om alle godsdiensten te erkennen lijkt het me dan ook beter om geen enkele te erkennen.

Ben ik dan tegen vrijheden? Neen, want de godsdienstbeleving kan perfect georganiseerd worden met andere sociale – en gegarandeerde – grondrechten.

Er is het recht op vereniging: mensen mogen samenkomen. Er is het recht op vergadering: mensen mogen samenkomen en een agenda afwerken. Tot slot is er het recht op vrije meningsuiting: mensen mogen samenkomen, vergaderen en hun beslissingen kenbaar maken. Aan de hand hiervan kan elke godsdienst beleefd, beoefend en uitgedragen worden.

Door het recht op godsdienstvrijheid – an sich – te blijven behouden, zien we heden ten dage tal van aberraties op het vlak van mensenrechten, maatschappijorganisatie en op de andere sociale vrijheden van de UVRM. Vrouwen en homo's worden nog steeds benadeeld en gediscrimineerd. Burgerrechten worden nog steeds met de voeten getreden en de seculiere, democratische wetgeving wordt omzeild. Omdat die godsdienstvrijheid niet te bevatten is, wordt ze steevast en op elk domein opgevoerd en aangewend om gelijk te halen en zijn gedrag te verantwoorden en goed te keuren. Net zoals een moslima kan vinden dat ze vrijer is in een boerka vinden naturalisten zich vrijer als ze naakt mogen rondlopen. Het mag echter in beide gevallen wettelijk gezien niet maar de moslima hanteert haar godsdienstvrijheid om het ter discussie te stellen en te verantwoorden waarom ze de wet met de voeten treedt. Net zoals de Sikh vindt dat hij illegale wapens mag dragen, de katholieke gesubsidieerde instellingen vinden dat ze de wet op euthanasie en abortus niet moeten uitvoeren, de rastafari vindt dat blowen moet kunnen, en dat ze allemaal vinden dat het kritisch bevragen van die dingen een aantasting is van hun godsdienstvrijheid en bijna per definitie beledigend.

Naast het feit dat Voltaire zijn leven zou gegeven hebben om iemand het recht te vrijwaren zijn mening en gedacht te formuleren zei hij ook: “De goden zijn goed, de priesters wreed”. Laat ons dus de godsdienstvrijheid afschaffen, iedereen het recht geven op welke manier dan ook zin te zoeken en te geven aan het leven maar dit binnen een democratisch kader. Het zou de godsdienst terugbrengen waar hij hoort:

in het privé-leven van mensen. Het zou het samenleven aanzienlijk eenvoudiger maken en niet laten verlammen door de bij wijlen en intussen hilarische uitspraak: “ik mag/mag niet/moet/moet niet van mijn godsdienst.”

2. Gebruik je macht (en positie)

Werp je met je volle gewicht en enthousiasme in de strijd voor klimaattherstel, tegen ongelijke en onrechtvaardige verdeling van kansen en risico's en tegen de wapenindustrie. Pleit steevast voor onderhandelde vrede en conflictoplossingen.

3. Wees gastvrij

Een positieve bejegening maakt mensen minder vijandig en jij en ik weten beter als geen ander dat ‘je welkom voelen’ ook engagement en goodwill als gevolg h/geeft. Het is inherent aan de mens dat hij dankbaar is voor hetgeen hij krijgt/ontvangt.

4. Geef kansen

Omdat ik vaak naar the jungle in Calais gereisd ben en me daar onder de vluchtelingen gemengd heb, weet ik wat een potentieel aan talent er daar vergaard was. Door hen de kans te reiken om de taal te leren, een opleiding te volgen, medische hulp te verstrekken, een dak boven het hoofd te garanderen en hun kinderen onderwijs te verstrekken zal je medestanders vinden in diegenen die je nu criminaliseert. Doe het vanaf het moment ze hier toekomen en wacht geen drie maanden, maanden waarin ze vaak genoodzaakt zijn om in kleine criminaliteit te vervallen om te overleven.

5. Erken moskeeën

Erken ze als cultuurhuizen als je denkt mijn eerste aanbeveling niet na te kunnen komen. Erkenning betekent dat je een aantal afspraken kunt maken en voorwaarden kunt opleggen en dat we meteen ook verlost zijn van wat zo mooi heet: importimams.

6. Pleit voor een Europese nationaliteit (als tussenstap naar een mondiale nationaliteit)

Gedaan met grenzen te trekken in een geglobaliseerde wereld want staatsgrenzen zijn zo 19de-eeuws. Laat mensen vrij om te gaan wonen waar ze willen leven want niemand kan er ook maar iets aan doen dat hij geboren is waar zijn/haar wieg stond, toch?

7. Kies de juiste vijanden

We horen zo vaak dat het probleem ‘de mensensmokkelaars’ zijn maar bij mijn weten is er nog nooit één geklist, er zijn al duizenden mensen verzopen of door ontbering gestorven. Kan je je richten op de boosdoeners en niet langer op hun slachtoffers?

8. Geloof in jezelf!

Je hoeft niet bang te zijn om je achterban te verliezen. Je hebt de ongelooflijke gave om mensen te begeisteren en je beheerst als weinig anderen de *Ars Rhetorica* van Aristoteles. Het is niet belangrijk wie gelijk heeft maar wel wie gelijk krijgt. Met je Twittermethode geef je aan dat je een leider bent, je poneert stellingen en je antwoordt ook altijd zelf (of je weigert commentaar of debat). Heb je trouwens een woordvoerder? Niet nodig zeker. Je leiderschap spreid je ook stevast ten toon door het te hebben over ‘wij’, ‘de Vlaming’, ‘de burger’ en zo weinig mogelijk in de ‘ikvorm’ te spreken. Nu je die positie hebt, moet je de natie emotioneel zien te raken. En je kan het! Je hebt door gebruik te maken van de technieken *abstractie* en *overdrijving* van elke vluchteling een vijand gemaakt. Abstract in de zin dat ik nooit weet wat je bedoelt met vluchteling, asielzoeker, moslim, moslimterrorist, allochtoon, immigrant (je gebruikt ze naar goeddunken door elkaar) en overdrijving in de zin van onjuiste, ‘gecorrigeerde’ cijfers, van begrippen als ‘massa’, ‘tsunami’ en iedereen is er bang van geworden omdat dit niet bevattelijk is. De derde emotie waar je op inspeelt is die van het *empowerment*, het tegengestelde van machteloosheid. Je biedt heel simpele oplossingen aan voor een ongelooflijk complex probleem. Je laat mensen geloven dat het met jou opgelost kan raken (en ze geloven het nog ook). Je hebt dus een bijzonder sterk wapen in handen: de kracht van de overtuiging. Wil je het dan aub ook gebruiken ten gunste van de mensheid in plaats van tegen de menselijkheid. Alvast bedankt!

Met vriendelijke groet